

Nr 13

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående av kooperativa föreningar m. fl. bedriven sparkasse- och lånerörelse.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade, likalydande motioner, nr 527 i första kammaren av herr *Lundström m. fl.* samt nr 636 i andra kammaren av *fru Nettelbrandt och fröken Elmén*, har yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om översyn av den sparkasse- och låneverksamhet, som under obundna former bedrivs bl. a. i föreningsform, i syfte att klargöra vilka tillsyns- och kapitalskyddsbestämmelser som skäligen bör krävas för dylika lånerörelser av större omfattning, samt att med ledning härav precisera villkoren för att inlåningsrörelse må bedrivas i former, som traditionellt förknippas med bankmässigt kapitalskydd för insatta medel.

Beträffande motiveringen för detta förslag hänvisas till motionen I: 527.

Över motionerna har utskottet inhämtat utlåtanden från *bankinspektionen, generalpoststyrelsen, fullmäktige i riksbanken, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges jordbrukskassaförbund, Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund u. p. a. samt Kooperativa förbundet.*

Bankinspektionen, generalpoststyrelsen, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen och Sveriges jordbrukskassaförbund har tillstyrkt eller lämnat motionerna utan erinran.

Bankinspektionen anför att den inte finner anledning att frångå den principiella uppfattning inspektionen uttryckt i utlåtande över en vid 1950 års riksdag väckt motion i likartat ämne, innebärande att föreningar som bedriver inlåning från allmänheten antingen borde underkasta sig särbestämmelser rörande solvens, likviditet och kontroll, i huvudsak motsvarande de regler som gäller för den vanliga bankmässiga inlåningen, eller ock upphöra med inlåningsverksamheten. Inspektionen lämnar följande uppgifter beträffande den av vissa föreningar bedrivna inlåningsverksamheten.

År	Kooperativa förbundet m. fl. Antal metboksägare	Insättar- behållning (tkr.)
1948	127 140	154 634
1958	136 801	283 633
1959	142 048	296 234
1960	144 158	312 406
1961	147 999	330 570
1962	155 729	339 642

Framhållas bör, att 1962 års insättarbehållning fördelade sig på sparkasserörelsen med 295,1 miljoner kronor, på 6-månaderskapitalräkning med 26,2 miljoner kronor, på 12 månaders kapitalräkning med 3,1 miljoner kronor, på premiesparande med 6,5 miljoner kronor, på sparklubbar med 7,9 miljoner och på lönsparande med 0,8 miljoner kronor. Härav framgår att förbundet utvidgat sin inlåningsrörelse även till andra bankräkningar än sparkasseräkning. Tilläggas må att medelinsättningen per motbok uppgår till 2 180 kronor och att insättningsmaximum enligt bestämmelserna utgör 100 000 kronor.

Som jämförelse kan vidare meddelas, att enligt den senaste tillgängliga sparbanksstatistiken (avseende förhållande vid 1962 års utgång) endast sju av landets 420 sparbanker hade större insättarebehållning än Kooperativa förbundet, vilket framgår av följande uppställning.

	Insättar- behållning (tkr)	Antal konton
Stockholms sparbank	1 305 717	621 367
Malmö Sparbank Bikupan	724 014	224 260
Göteborgs sparbank	664 160	292 565
Göteborgs o. Bohus läns sparbank	561 294	155 719
Uppsala sparbank	393 133	162 122
Örebro sparbank	378 805	150 141
Länssparbanken Stockholm	366 522	184 936

Den inlåningsrörelse som bedrivs av vissa till Kooperativa förbundet anslutna föreningar är även av betydande omfattning och har vuxit från sammanlagt 28,9 miljoner kronor vid slutet av år 1948 till 64,6 miljoner kronor fördelade på 30 451 motböcker vid utgången av 1962. Därav belöpte på den största föreningen, Konsumtionsföreningen i Stockholm med Omnejd, 18,6 miljoner kronor.

HSB-organisationen

Efter kooperativa förbundet jämte anslutna föreningar följer närmast i storleksordning HSB:s riksförbund och HSB i Stockholm, vilka båda driver en betydande inlåningsrörelse, s. k. sparkasseräkning.

År	Riks- förbundet milj. kr.	HSB i Stockholm milj. kr.
1948	14,3	7,7
1958	44,5	27,6
1959	45,3	31,3
1960	48,3	33,8
1961	51,8	33,5
1962	62,0	40,5

Enligt förvaltningsberättelserna hade riksförbundet vid sidan härav även insättningar å giro- och uppsägningsräkning med föreningar och stiftelser inom förbundet. Denna inlåning uppgick år 1961 till ca 92,2 miljoner kronor. Den allmänna karaktären av sistnämnda inlåning är dock icke känd för inspektionen.

Kreditföreningar

Såsom inspektionen i sitt förra utlåtande anförde finnes utöver de nu nämnda sammanslutningarna ett antal andra föreningar, som idkar inlåningsverksamhet huvudsakligen i syfte att därigenom kunna bedriva utlåning till egna medlemmar; medlemskap torde för åtskilliga av dessa föreningar kunna vinnas genom erläggande av blott en obetydlig insats. Största intresset tilldrager sig här vissa kreditföreningar, huvudsakligen i södra Sverige, vilka är jämförliga med smärre banker. Beträffande de mera betydande av dessa föreningar har inspektionen införskaffat balansräkningar, ur vilka följande uppgifter förtjänar att här återges:

	Utlåning	Inlåning	Omslutning
Båstads-Ortens Kreditförening	6 841	6 612	7 313
Kreditföreningen Ängelholm	15 687	15 448	17 096
Malmö Kreditförening	12 155	10 671	14 563
Allm. Spar- o. Kreditkassan	9 534	10 187	13 593
Västra Sveriges Kreditkassa	517	—	615
Osbyortens kreditförening	1 889	1 873	2 117
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	46 623	44 791	55 297

Av de sålunda lämnade sifferuppgifterna framgår, att den utanför de vanliga inlåningsinstituten — affärs- och sparbanker, postbanken och central-kassorna för jordbrukskredit — bedrivna inlåningsverksamheten av bankmässig karaktär vuxit i omfattning och numera representerar betydande värden. Inspektionen har därför ingen anledning att frångå den principiella uppfattning som ämbetsverket gav uttryck för i sitt förra utlåtande.

Bankinspektionen har därutöver i sitt yttrande anført bl. a. följande.

Den fråga som av motionärerna tagits upp till diskussion är emellertid, som inspektionen ser saken, icke främst en fråga om tillämpning av nu gällande regler om bank- och sparbanksverksamhet. Om den inlåning, som bedrivs av de berörda föreningarna, skall i banklagens mening anses utgöra en »inlåning från allmänheten» eller endast från medlemmar i en förening, är i förevarande sammanhang icke avgörande. Vad det här gäller att ta ställning till är fastmera den reella frågan, huruvida de till antalet mycket betydande befolkningsgrupper som i egenskap av medlemmar är anslutna till de berörda föreningarna är i behov av samma skydd för sina åt föreningarna anförtrödda sparmedel, som bank-, sparbanks- och jordbrukskasselagstiftningen avser att bereda dessa kreditinstitutioners insättare. Inspektionen har för sin del svårt att tänka sig att här någon åtskillnad skulle kunna finnas mellan de olika kategorierna av inlånare. Dessa torde för övrigt delvis utgöras av samma personer, och det synes ganska orealistiskt att påstå, att man bland medlemmarna i föreningarna mera allmänt skulle vara medveten om att deras insättningar hos föreningarna inestår på andra — och i vissa avseenden mindre trygga villkor — än deras insättningar i de vanliga kreditinrättningarna. Anmärkas bör i sammanhanget, att föreningarnas inlåningsräkningar merendels gives samma eller helt likartade beteckningar som användes av kreditinstituten.

Den väckta frågan kan vidare ses från rättvisesynpunkt. Då jordbrukarna i början på 1930-talet började på allvar i sina kreditkassor mottaga inlåning från dem närstående befolkningskretsar, blev denna verksamhet mycket snart föremål för laglig reglering. Liksom för banker och sparbanker fastställdes för dessa kassor regler om inlåningens storlek i förhållande till det egna kapitalet, om betalningsberedskap, om statlig tillsyn m. m., allt

innebärande belastningar i fråga om rörelsens lönsamhet. Det skulle enligt inspektionens mening icke vara konsekvent om ett annat betraktelsesätt skulle anläggas beträffande konsument- och bostadskooperationen än beträffande jordbrukskooperationen.

Inspektionen vill av skäl, som ovan angivits, ansluta sig till motionärernas krav på utredning. En sådan behöver, såvitt inspektionen kan se, icke med nödvändighet resultera i att de ekonomiska föreningarnas inlåningsverksamhet regleras efter exakt samma mönster som följts i bank-, sparbanks- och jordbrukskasselagstiftningen. Det är möjligt, att en närmare undersökning av inlåningsklienteletets sammansättning och de former, i vilka verksamheten bedrivs skulle lämna underlag för vissa avvikelser, ägnade att — utan eftergift i kravet på rimlig trygghet för medlemmarnas sparmedel — tillgodose föreningarnas behov av kapital för sin rörelse. Å andra sidan förefaller icke heller uteslutet, att en reglering, lämpligt utformad, skulle av föreningarna själva uppfattas som en tillgång i konkurrensen om sparmedlen.

Inspektionen vill slutligen endast tillägga, att en reglering av kreditföreningarnas verksamhet ter sig särskilt angelägen med hänsyn både till arten av deras verksamhet — i allt väsentligt bedrivs den i helt bankmässiga former — och till deras i förhållande till bankerna betydligt svagare kapitalresurser.

Svenska bankföreningen har i sitt utlåtande hänvisat till föreningens remissyttrande över kommittéförslaget till den nu gällande banklagen. Bankföreningen vill kraftigt tillstyrka, att den utredning varom motionärerna hemställt, utan dröjsmål kommer till stånd.

Svenska sparbanksföreningen har bl. a. yttrat följande.

Svenska sparbanksföreningen är medveten om att stora praktiska svårigheter torde vara förbundna med bl. a. att göra sparkasserörelsen inom vissa av de ifrågavarande föreningarna till föremål för statlig tillsyn. Föreningen vill emellertid tillstyrka att den i föreningsform bedrivna inlånings- och låneverksamheten görs till föremål för en översyn, samtidigt som föreningen vill framhålla, att en sådan utredning torde behöva få en större omfattning än vad motionärerna synes ha tänkt sig.

Sveriges jordbrukskassförbund har i sitt yttrande bl. a. uttalat följande.

Jordbrukskassförbundet delar motionärernas uppfattning att en översyn bör ske av den låneverksamhet som bedrivs i föreningsform utanför jordbrukskassorna. En översyn skulle klargöra vilka tillsyns- och kapitalskyddsbestämmelser, som bör krävas och närmare precisera villkoren för all sådan inlåningsrörelse, som för allmänheten framstår som nära likartad med kreditinstitutens. Uppdraget synes oss inrymmas under direktiven för den i höstas tillsatta kreditinstitutsutredningen.

Motionerna har avstyrkts av *fullmäktige i riksbanken, Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund u. p. a. samt Kooperativa förbundet.*

Fullmäktige i riksbanken har i sitt yttrande anfört följande.

Några nya skäl för att underkasta de ekonomiska föreningarnas inlåningsverksamhet tillsyn och reglering synes icke ha framkommit sedan frågan senast behandlades. Några faktiska missförhållanden, som skulle aktualisera en omprövning, synes icke föreligga och har icke anförts av motionärerna.

De båda största organisationernas, Kooperativa förbundets och HSB:s in-

låningsverksamhet har icke heller visat några förändringar, som skulle tyda på en större konkurrenskraft gentemot bankerna. Liksom under flera årtionden utgör dessa organisationers inlåning i dag knappt en procent av den totala inlåningen på bankräkningar hos affärsbanker, sparbanker, central-kassor för jordbrukskredit och postbanken.

De praktiska svårigheterna att organisera och avgränsa tillsynsverksamheten utgör i och för sig ett starkt argument mot att en tillsyn införes över föreningarnas inlåningsrörelse. Som bank- och fondinspektionen framhöll 1950 måste tillsynsverksamheten, för att bli effektiv, avse icke blott inlåningsrörelsen utan även övriga verksamhetsgrenar hos den inlånande föreningen. Då föreningarnas huvudsakliga verksamhet icke är av bankmässig karaktär, skulle tillsynen lätt leda till svårigheter i fråga om föreningarnas handlingsfrihet och tillsynsmyndighetens kompetens.

Fullmäktige finner därför att anledning ej föreligger att för närvarande föranstalta om en utredning i enlighet med motionärernas yrkande, men vill samtidigt understryka vad som uttalades vid banklagens tillkomst 1955, nämligen att utvecklingen av de ekonomiska föreningarnas inlåningsverksamhet bör uppmärksammas och att det är av vikt, att föreningarna för insättarna framhåller den särskilda arten av sin inlåningsrörelse.

Hiresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund u. p. a. har i sitt yttrande anfört följande.

I de nu ifrågavarande motionerna anföres, att de kooperativa organisationernas utomordentliga utbyggnad icke förutsågs vid tillkomsten av 1911 års banklag och att en låneackvisition som riktar sig till så stora medlemsgrupper som bl. a. HSB-rörelsens i allt väsentligt berör allmänheten i minst samma grad som en allmänt bedriven lånerörelse. De motiv som betingat banklagstiftningens regler till förmån för allmänhetens kapitalskyddsin-tressen borde enligt motionärerna äga giltighet även för den inom HSB-organisationen bedrivna lånerörelsen.

De kooperativa organisationernas expansion — och ej heller hela näringslivets i övrigt expansion — förutsågs icke för femtio år sedan. Att organisationernas storlek i och för sig skulle föranleda till särskild reglering av deras inlåningsverksamhet bland medlemmarna är emellertid enligt Riksförbundets mening orimligt.

De stora på kooperativa principer byggda ekonomiska föreningsrörelserna i Sverige — bland vilka HSB är en av de största — har varit av väsentlig betydelse för den allmänna välfärdens utvecklingen i landet. Deras verksamhet vilar på den hävdvunna föreningsrättsliga grundsatsen att ekonomiska föreningar är autonoma och själva har rätt att bestämma om sina angelägenheter inom ramen för föreningslagen och gällande rätt i övrigt.

Vare sig samhällets eller enskildas intressen föranleder enligt Riksförbundets mening till förändring av gällande regler om de ekonomiska föreningarnas inlåningsverksamhet. Verksamheten inom de stora kooperativa organisationerna, vilka närmast är föremål för motionärernas intresse, har alltsedan organisationernas tillkomst bedrivits så att medlemmarnas förtroende förblivit obrutet. HSB har sedan sin tillkomst för snart fyrtio år sedan byggt fastigheter i ca 300 kommuner i landet till ett värde av över sex miljarder kronor och inrymmande inemot 190 000 lägenheter. Medlemsantalet i HSB är ständigt ökande; enbart under de tre senaste åren har det stigit från 142 000 till 190 000. De inom HSB vunna resultaten har bl. a. möjliggjorts av att medlemmarna i enlighet med de kooperativa principerna sparat inom sin egen organisation och enligt regler som de själva fastställt ge-

nom sina i demokratisk ordning valda organ. Någon medlemsopinion mot formerna för sparverksamheten inom HSB har icke vid något tillfälle förekommit. De har liksom verksamheten i övrigt omfattats av medlemmarnas fulla förtroende. Att kräva offentlig reglering av HSB:s sparverksamhet synes — mot bakgrund av det sagda — mera vara betingat av andra intressen än omsorgen om medlemmarna.

Riksförbundet finner sålunda, att den för ekonomisk förening givna möjligheten till inlåningsverksamhet bland sina medlemmar tidigare varit föremål för ingående behandling av statsmakterna, att riksdagens därvid gjorda ställningstagande är ägnade att befrämja en ur både samhällets och enskildas synpunkt fortsatt sund utveckling, samt att motionärerna icke anfört några nya omständigheter av beskaffenhet att böra föranleda till ny prövning av frågan.

Riksförbundet avstyrker bifall till motionen.

Kooperativa förbundet har bl. a. yttrat följande.

Enligt styrelsens uppfattning har sedan 1955 inga sådana förändringar inträffat, som bör kunna föranleda omprövning av det ställningstagande i tillsynsfrågan, åt vilket departementschefen gav uttryck i sitt ovan nämnda yttrande. Motionärerna har icke påvisat några dylika förändringar, och motionen hänvisar icke heller till några missförhållanden i nu tillämpad praxis. Styrelsen har emellertid icke i och för sig anledning motsätta sig förslag om utredning av den art, som avses i motionen.

I liknande tidigare sammanhang har officiellt fastslagits, att kooperativens framgångar i vårt land med ständig anslutning av nya medlemmar i och för sig icke innebär, att sparkassan bedriver inlåning från allmänheten, varigenom externa kontrollåtgärder enligt gällande bestämmelser skulle nödvändiggöras. Såsom framhållits i det föregående är det vidare ostridigt, att sparkasserörelsen är av väsentlig betydelse för finansieringen av den kooperativa verksamheten. Slutligen är enligt styrelsens uppfattning medlemmarnas möjligheter till insyn och kontroll betryggande. En översyn av bestämmelserna beträffande angivna förhållanden synes därför vara omotiverad och Kooperativa förbundets styrelse avstyrker de i motionen nr 527 till första kammaren framlagda yrkandena.

Utskottet

Den av motionärerna aktualiserade frågan har som framgår av motionerna tidigare i skilda sammanhang varit föremål för riksdagens prövning. Senast skedde detta vid 1950 och 1955 års riksdagar.

I motion till 1950 års riksdag (II: 66) hemställdes bl. a. att riksdagen måtte besluta anhålla att Kungl. Maj:t måtte förelägga riksdagen de förslag, som erfordras för att föreningars inlåningsverksamhet, som beträffande inlåningens storlek och antalet insättare realiter är av bankkaraktär, skall underställas bank- och fondinspektionens granskning. I anledning av motionen erinrade tredje lagutskottet (utl. nr 28) om att frågan om lagstiftning om ekonomiska föreningars rätt att driva inlåningsrörelse tidigare varit föremål för utredning (SOU 1929: 15) men att utredningen efter avstyrkande av bl. a. bank- och fondinspektionen och sparbanksinspektionen icke föranlett någon åtgärd. Utskottet framhöll allmänt att föreningar som bedriver inlåningsverksamhet enligt utskottets mening borde fylla vissa minimikrav på solvens och likviditet. Utskottet anförde vidare att det emellertid

syntes vara utomordentligt svårt att i lag precisera sådana krav samt att bank- och sparbankslagarnas föreskrifter endast i vissa hänseenden kunde tjäna som förebild. Med hänsyn till det anförda fann utskottet det lämpligast att solvens och likviditet hos inlånande föreningar kontrollerades av föreningsmedlemmarna själva utan någon mera ingående övervakning genom statsmyndighet än som gäller för andra ekonomiska föreningar. Utskottet hänvisade härvid till de förbättrade möjligheter till insyn i föreningarnas ekonomi som bleve en följd av den av riksdagen sedermera antagna lagen om ekonomiska föreningar, vars bestämmelser enligt utskottet väl torde fylla de krav på insyn som ställdes i 1929 års betänkande. Utskottet avstyrkte därför motionen och riksdagen beslöt i enlighet härmed.

I det förslag till lag om bankrörelse som förelades 1955 års riksdag (prop. nr 3) behandlades frågan om den inlåningsverksamhet som bedrevs av föreningar. Departementschefen anförde härvid att han på de skäl som åberopats av tredje lagutskottet i dess ovannämnda utlåtande ansåg anledning saknas att vidta åtgärder, som skulle hämma den av bl. a. kooperativa förbundet och HSB bedrivna inlåningsrörelsen. En sådan ändring av definitionen på bankrörelse att jämväl föreningarnas inlåning bland de egna medlemmarna skulle komma att hänföras till bankrörelse avstyrktes därför. Departementschefen berörde även frågan huruvida den inlåning som äger rum inom vissa föreningar — med hänsyn till det betydande medlemsantalet inom dessa — redan med dåvarande lagstiftning kunde anses som inlåning »från allmänheten» och därmed utövad i strid mot regeln i banklagen angående rätten att idka bankrörelse. Härom uttalade departementschefen.

Också enligt min egen uppfattning ligger en fara i att föreningsformen utnyttjas för försök att kringgå nyssnämnda regel. Kravet på medlemskap i föreningen kan med andra ord vara en tom formalitet, använd blott och bart för syftet att föra inlåningsverksamheten utanför begreppet bankrörelse i dess rent bokstavligen tolkning. Dyliga missbruk av föreningsformen bör uppenbarligen beivras. Det åvilar närmast tillsynsmyndigheten att ge akt på nu berörda företeelser och ingripa med erforderliga åtgärder.

Att beteckna inlåningsrörelse inom en förening såsom bedriven »bland allmänheten» endast därför att föreningens medlemsantal nått en mera betydande omfattning synes mig däremot knappast vara rimligt. Inlåningsorganisationer såsom Kooperativa förbundet och HSB har visserligen högst avsevärda medlemskadrar, men i dessa fall står det klart, både att medlemmarnas föreningsstillhörighet är ett faktiskt villkor för deras deltagande i inlåningsverksamheten och att deras inträde i organisationen mindre betingats av intresset att vinna anslutning till inlåningsverksamheten än av andra syften. Att dessa föreningars ändamål icke är att i förtäckt form driva bankrörelse synes för övrigt vara alldeles uppenbart.

I likhet med tredje lagutskottet menade departementschefen att 1951 års lagstiftning om ekonomiska föreningar i tämligen tillfredsställande utsträckning torde tillgodose de olika intressen som motiverade en insyn i föreningsinlåningen. Härutöver underströks emellertid i departementschefsuttalandet möjligheten av att särskilda kontrollbestämmelser rörande föreningarnas inlåning framdeles kunde komma att visa sig påkallade och att den vidare

utvecklingen av ifrågavarande inlåningsverksamhet därför syntes böra följas med uppmärksamhet av statsmakterna. Avslutningsvis berörde departementschefen det förhållandet att föreningarnas inlåning mestadels skett på en räkning vilken erhållit samma beteckning som en av affärsbankerna använd räkningsform — sparkasseräkning. Departementschefen fann det icke för det dåvarande motiverat att tvinga de inlånande föreningarna att frångå denna benämning, men han underströk den av 1950 års tredje lagutskott gjorda rekommendationen till föreningarna att för sina insättare framhålla den särskilda arten av föreningarnas sparkasseräkningar.

Departementschefens uttalande föranledde ingen erinran från riksdagens sida.

Över de nu ifrågavarande motionerna har yttranden inhämtats från bankinspektionen, fullmäktige i riksbanken, generalpoststyrelsen, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges jordbrukskassförbund, Kooperativa förbundet och HSB. Förslaget om utredning avstyrkes av riksbanksfullmäktige samt Kooperativa förbundet och HSB. Övriga remissinstanser tillstyrker utredningsyrkandet eller lämnar detta utan erinran.

Bankinspektionen anför att frågan, huruvida den inlåning som bedrivs av föreningarna skall anses utgöra »inlåning från allmänheten», icke är avgörande i förevarande sammanhang. Frågan gäller i stället huruvida de till antalet mycket betydande befolkningsgrupper som i egenskap av medlemmar är anslutna till de berörda föreningarna är i behov av samma skydd för sina åt föreningarna anförtrodda sparmedel som bank-, sparbank- och jordbrukskasselagstiftningen avser att bereda dessa kreditinstitutioners insättare. Inspektionen uttalar att den för sin del har svårt att tänka sig någon åtskillnad härvidlag. Inspektionen hänvisar vidare till att den inlåningsrörelse som skedde i jordbrukets kreditkassor på ett tidigt stadium blev föremål för laglig reglering och att det inte vore konsekvent om ett annat betraktelsesätt anlades beträffande konsument- och bostadskooperationen.

Bankföreningen erinrar om att den i sitt yttrande över förslaget till nu gällande banklag uttalade, att när inlåningsrörelse bedrevs av föreningar med i praktiken obegränsat medlemsantal och övervägande formella inträdesvillkor, inlåningen sakligt sett måste anses äga rum »från allmänheten» och således borde vara underkastad bestämmelser till skydd för insättarna motsvarande dem som anses naturliga vid inlåning i banker, sparbanker och jordbrukskreditkassor. Föreningen framhåller att sedan dess ingenting inträffat som kunnat föranleda den att intaga en annan ståndpunkt. Tvärtom, uttalar föreningen, har utvecklingen av Kooperativa förbundets sparkasserörelse och de former vari denna numera bedrivs gjort behovet av en reglering än mer framträdande än förut. Delvis likartade synpunkter anföres av sparbanksföreningen. Jordbrukskassförbundet anför att det framstår såsom stötande att vissa föreningar bedriver inlåning i former som för allmänheten måste framstå som förvillande lika kreditinstitutens utan att motsvarande krav kan ställas på säkerhet för de mottagna medlen. Enligt förbundets uppfattning synes utredningsuppdraget inrymmas under direktiven för kreditinstitutsutredningen.

Fullmäktige i riksbanken uttalar för sin del att några nya skäl att underkasta de ekonomiska föreningarnas inlåningsverksamhet tillsyn och reglering inte synes ha framkommit sedan frågan senast behandlades. Fullmäktige framhåller vidare att några faktiska missförhållanden, som skulle aktualisera en omprövning, inte synes föreligga och inte heller påtalats i motionerna. I sammanhanget anför fullmäktige att Kooperativa förbundets och HSB:s inlåning i dag liksom under flera årtionden utgör knappt en procent av den totala inlåningen hos affärsbanker, sparbanker, centralkassor för jordbrukskredit och postbanken. Inte heller enligt Kooperativa förbundet eller HSB har sådana nya omständigheter framkommit som skulle kunna föranleda en utredning.

Utskottet får för sin del anföra följande. Frågan gäller huruvida sedan år 1955 i något avseende sådana ändrade förhållanden inträffat som skulle kunna föranleda en omprövning av det ställningstagande som då skedde från statsmakternas sida. Vad bankinspektionen anfört om önskemålet att medlemmarna i föreningarna skall ha samma skydd för insatta medel som vid insättning i kreditinstitut synes med samma styrka ha kunnat göras gällande även tidigare och kan därför knappast läggas till grund för en omprövning av beslutet. Inte heller gäller detta den av inspektionen åberopade parallellen med jordbrukskooperationens kreditkassor. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att staten på skilda sätt var ekonomiskt engagerad i dessa kassor och att kravet på en statlig tillsyn därför framstod som naturligt. Detta gäller icke den nu ifrågasatt inlåningsverksamheten. Vissa remissinstanser har ansett de ändrade former i vilka framför allt Kooperativa förbundets inlåningsverksamhet bedrivs motivera en annan syn på behovet av reglering av verksamheten. För egen del finner utskottet dessa förändringar, som delvis får ses som resultatet av en rationalisering av formerna för detaljhandelns bedrivande, inte vara av den betydelse att frågan om en reglering av verksamheten kommit i ett annat läge. I sammanhanget bör uppmärksammas att Kooperativa förbundets och HSB:s inlåning visserligen absolut sett visat en avsevärd ökning men att, såsom riksbanksfullmäktige anfört, deras andel av inlåningen i dag liksom under flera årtionden utgör knappt en procent av den totala inlåningen i samtliga kreditinstitut.

Inte heller i övrigt har i motionerna eller remissyttrandena anförts några förhållanden som skulle kunna föranleda en omprövning av den ställning statsmakterna tidigare intagit. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna.

Åberopande det ovan anförda får utskottet hemställa,
att motionerna I: 527 och II: 636 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 april 1963

På bankoutskottets vägnar:

NILS STAHLÉ

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Ståhle, Arne Geijer*, Schmidt, Gustaf Henry Hansson, Åke Larsson, Gorthon, Lundin och Svanström;

från a n d r a kammaren: herrar Hagnell, Bengtsson i Landskrona, Ekström i Iggesund, Larsson i Umeå*, Börjesson i Glömminge, Hyltander*, Nordgren och Lindkvist.

* Ej närvarande vid utskottets justering.

Reservation

av herrar *Schmidt, Gustaf Henry Hansson, Gorthon, Svanström, Larsson* i Umeå, *Börjesson* i Glömminge, *Hyltander* och *Nordgren*, vilka ansett att utskottets utlåtande fr. o. m. det avsnitt å sid. 9 som börjar med orden »Utskottet får» samt utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

Utskottet vill för sin del anföra följande. Såsom framgår av det föregående har de av motionärerna berörda frågeställningarna vid upprepade tillfällen behandlats av riksdagen, som emellertid därvid inte funnit särskilda åtgärder beträffande den av föreningar bedrivna inlåningsverksamheten påkallade. I olika sammanhang, senast i samband med behandlingen av förslaget till banklagstiftning, har emellertid understrukits att utvecklingen av ifrågavarande inlåningsverksamhet syntes böra följas med uppmärksamhet av statsmakterna. Möjligheten till en omprövning av statsmakternas senast år 1955 uttalade ståndpunkt har således hållits öppen. Som motionärerna också framhåller berör förhållandena i de inlånande föreningarna antalsmässigt mycket betydande grupper av medborgare. Visserligen har departementschefen utan erinran från riksdagens sida år 1955 uttalat att medlemsantalet i föreningarna inte i och för sig skall återverka på bedömningen av om inlåningsverksamheten skall anses bedriven bland allmänheten, men å andra sidan kan naturligtvis inte helt bortses från denna faktor. Samhällets ansvar blir otvivelaktigt mer framträdande om det bland stora befolkningsgrupper skulle uppstå den föreställningen att den inlåning som sker i föreningarna från säkerhetssynpunkt är likställd med den som äger rum i sparbanker, affärsbanker, jordbrukskassor och postbanken. Kooperativa förbundet och HSB har häremot invänt att de upplyser sina insättare om den speciella arten av sin inlåning. Den tilltagande konkurrensen om sparmedlen har emellertid lett i vart fall Kooperativa förbundet till att utvidga sin sparverksamhet till att omfatta även andra de vanliga bankräkningarna närstående räkningar än sparkasseräkningen. Skillnaden mellan förbundets inlåning och den vanliga bankmässiga inlåningen tenderar således att minskas. Den inlåning som sker inom Kooperativa förbundet och HSB är dessutom, som framgår av de i bankinspektionens yttrande redovisade siffrorna, i starkt växande och omfattar numera absolut ett betydande belopp. Vad riksbanksfullmäktige härvid anfört om att relationen mellan denna inlåning och den tota-

la bankmässiga inlåningen sedan flera årtionden ligger oförändrat vid knappt en procent kan enligt utskottets mening inte vara avgörande för bedömningen av inlåningen från säkerhetssynpunkt. Det synes för övrigt utskottet — i likhet med bankinspektionen — som om åtgärder i motionernas anda även av föreningarna själva skulle kunna uppfattas som en tillgång i konkurrensen om sparmedlen.

Utskottet finner mot bakgrund av det nu anförda att den av motionärerna föreslagna översynen bör komma till stånd.

Aberopande det ovan anförda får bankoutskottet hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna I: 527 och II: 636 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om översyn av den sparkasse- och låneverksamhet, som under obundna former bedrivs bl. a. i föreningsform, i syfte att klargöra vilka tillsyns- och kapitalskyddsbestämmelser som skäligen bör krävas för dylika lånerörelser av större omfattning samt att med ledning härav precisera villkoren för att inlåningsrörelse må bedrivas i former, som traditionellt förknippas med bankmässigt kapitalskydd för insatta medel.